Naši **dnevni** *in* **nočni** sostanovalci

v objektivu Mateja Vraniča

Tokratno razstavo v Galeriji na prostem namenjamo predstavitvi prav posebnih fotografij, ki so od avtorja zahtevale veliko truda, predanosti in časa. Nekatere med njimi so bile leta 2012 že predstavljene na straneh slovenske izdaje National Geographica, o njihovi kvaliteti in unikatnosti pa govori nagrada za najboljšo lokalno izdajo National Geographica Junior na svetu za leto 2013. Razstavo smo poimenovali »Naši dnevni in nočni sostanovalci«, avtor fotografij **Matej Vranič** pa o njih pravi:

»S posnetki živali v mestu želim opozoriti na kompleksen ekosistem mesta in njegove bližnje okolice. Velenje kot parkovno mesto daje veliko možnosti bivanja živalim številnih vrst, ki pa so (razen ptic in domačih živali) dejavne predvsem ponoči. Čeprav jih ni malo, jih skrite v noči prebivalci težko opazimo, zato je izdelava posnetkov teh večinoma plašnih živali poseben problem, ki ga dodatno oteži še časovni in tehnični vidik. Upam, da bodo obiskovalci razstave začutili večini skrivnostno sožitje z življenjem, ki nas obdaja, ter pomen zdravega in čistega okolja, pomembnega tako za nas kot naše plašne sostanovalce.«

MESTNA OBČINA
VELENJE

Foto: Matej VRANIČ

Mali podkovnjak

(Rhinolophus hipposideros)

Mali podkovnjak je vrsta netopirja, ki ima značilno kožno gubo med nosnicama v obliki podkve.
Za zavetišča uporablja predvsem opuščena človeška bivališča, cerkvene zvonike in opuščene rudniške rove.
Prezimovališče si poišče v naravnih jamah, opuščenih kleteh in rovih. S kremplji se oprime stropa in otrpel visi z njega kot suh list do pomladi.

Foto: Matej VRANIČ

Srna

(Capreolus capreolus)

Srna je vrsta iz rodu jelenov. Srna je v primerjavi z drugimi jeleni sorazmerno majhna, v dolžino meri 95–135 cm, v višino pa do ramen 65–75 cm. Tehta 15–30 kg. Rogovje imajo le samci. Rogovje pozimi odpade in spomladi ponovno zraste. Starejši srnjaki imajo rogovje, veliko tudi do 25 cm in dva, tri, štiri ali redko pet parožkov.

Foto: Matej VRANIČ

Beloprsi oz. vzhodnoevropski jež

(Erinaceus concolor)

Beloprsi jež lahko zraste do 225–275 mm dolžine, tehta od 400–1100 g in je po videzu zelo podoben rjavoprsemu ježu. Ima vidno svetlejše prsi glede na temno obarvan trebuh. Živi predvsem v gozdnatih področjih z nizko vegetacijo. Najdemo pa ga tudi na travnikih, še posebno v bližini gozdov, živih mej in grmovja. Pogost je tudi v urbanem okolju.

Foto: Matej VRANIČ

Kuna zlatica

(Martes martes)

Kuna zlatica je zver iz rodu kun. Dolga je 40–55 cm, njen rep je zelo košat, meri pa 28 cm. Je izvrstna plezalka, lovi pa tudi na tleh. Kuna zlatica živi v vseh vrstah gozdov, v gorah pa do drevesne meje. Aktivna je predvsem ponoči in je samotarska žival, ki se hrani z glodavci, pticami, žuželkami in gozdnimi sadeži.

Foto: Matej VRANIČ

Damjak

(Dama dama)

Damjak, tudi damjek ali jelen lopatar, je predstavnik družine jelenov. Zraste do višine 90 cm. Tudi odrasla žival ima belo-lisast kožuh, kar je posebnost med jeleni. Po velikosti spada med srednje velike jelene. Samica damjaka je prav tako kot pri navadnem jelenu košuta. Damjak zraste v višino okrog 1 m, če upoštevamo rogove, pa še okrog 30 cm več.

Foto: Matej VRANIČ

Jazbec

(Meles meles)

Jazbec je kratkonogi vsejedec iz družine Mustelidae, ki vključuje tudi vidre, podlasice in rosomahe.
Jazbec ima kratko, debelo telo s kratkimi, a močnimi nogami, ki jih uporablja pri kopanju.
Jazbec zraste do 90 cm in lahko tehta tudi do 18 kg. Ima odličen vonj in sluh, a slabo vidi.
Je odličen kopač in plavalec.

Foto: Matej VRANIČ

Kuna belica

(Martes foina)

Kuna belica je zver iz rodu kun. Kuna belica ima sivo-rjav kožuh, podlanko ima belkasto. Belica je navezana na bližino človeških bivališč. Lovi večinoma na tleh, pleza pa le redko. Ker se zadržuje v človekovi bližini, jo opazimo celo v mestnem parku.

Foto: Matej VRANIČ

Belorobi netopir

(Pipistrellus kuhlii)

Belorobi netopir je srednje velika vrsta netopirjev. Odrasel belorobi netopir meri v dolžino okoli 47 mm, premer prhuti ima okoli 22 cm, tehta pa med 5 in 10 grami. Svoj plen, leteče nočne žuželke, lovi s pomočjo eholokacije s frekvencami med 36 in 40 kHz. Slovensko ime je dobil po 1–2 mm širokem belem pasu, ki poteka po zunanjem robu opne prhuti med zadnjim prstom prednje noge in zadnjo nogo.

Foto: Matej VRANIČ

Lesna sova

(Strix aluco)

Lesna sova je vrsta nočnih ptic iz družine sov (Strigidae). Lesna sova je srednje velika sova, ki zraste 37–43 cm in ima razpon kril med 96 in 104 cm. Ta sova naj bi imela najboljši nočni vid med vsemi pticami, saj je v njeni mrežnici več kot 56.000 receptorjev za svetlobo na kvadratni milimeter.

Foto: Matej VRANIČ

Navadna veverica

(Sciurus vulgaris)

Navadna veverica je vrsta veverice, ki poseljuje zmerna in hladna območja Evrazije. Prilagojena je življenju na drevju. Kožuh je lahko rdeč, rjav, siv ali črn. Trebuh pa je vedno bel. Zraste do 20 cm v dolžino, prav tako njen rep. Brki so dolgi in občutljivi. Uporablja jih za orientacijo. Ima zelo oster vid, ne loči pa barvnih odtenkov.

Foto: Matej VRANIČ

Kanja oz. mišar

(Buteo buteo)

Kánja ali mišar je ujeda iz družine jastrebov. Počasi in pogosto jadra na vzgorniku (navzgor usmerjenem toku zraka); ko lovi, se zelo hitro, pogosto navpično zažene proti plenu. Zraste od 51 do 56 cm in ima razpon kril med 117 in 137 cm. Oglaša se z značilnim predirnim zvokom, ki je podoben mačjemu mijavkanju.

Foto: Matej VRANIČ

Povodni kos

(Cinclus cinclus)

Povodni kos je splošno razširjena ptica, vendar ni pogosta. Je stalnica, pozimi se iz višjeležečih predelov pomakne v nižinske reke, nezamrznjene ribnike in jezera. Živi ob gozdnih in gorskih potokih in manjših rekah, morajo pa to biti čisti vodotoki. Povodni kos je edina ptica pevka, ki se zna potapljati in plavati.

Foto: Matej VRANIČ

Dlesk

(Coccothraustes coccothraustes)

Dlesk je srednje velika klateška ptica. Samci in samice se dobro ločijo že na prvi pogled. Samec ima rdečkasto rjavo glavo s sivim tilnikom. Kljun je širok in močan, po čemer se dleska hitro prepozna.

Foto: Matej VRANIČ

Siva čaplja

(Ardea cinerea)

Siva čaplja je vrsta iz družine Ardeidae (čaplje). Pozimi se umakne z območij s hudim mrazom. Živi v gozdovih blizu rek, jezer, morske obale ali drugih mokrišč. Odrasla ptica je visoka slab meter in ima premer kril skoraj dva metra.
Je močan letalec.

Foto: Matej VRANIČ

Mlakarica oz. divja raca

(Rhinolophus hipposideros)

Mlakarica je pogosta in široko razprostranjena predstavnica rac. Živi v najrazličnejših vodnih habitatih, od močvirij in vodnih tokov do ribnikov v središču mest.
Je verjetno najbolj znana med vsemi racami na svetu in je prednik vseh udomačenih rac, ki jih goji človek.

Foto: Matej VRANIČ

Kmečka lastovka

(Hirundo rustica)

Kmečka lastovka je ptica selivka iz družine lastovk, ki jo prepoznamo po modrem zgornjem delu telesa, škarjastemu repu in ukrivljenih koničastih perutih. Evropska po dvrsta je po trebuhu bele ali rahlo rumenkaste barve, čez prsi ima trak v barvi hrbta, grlo in čelo pa sta krvavo rdeča.

Foto: Matej VRANIČ

Sraka

(Pica pica)

Sraka je ptič iz družine vranov. Sraka je razmeroma velik ptič. V dolžino meri od 40 cm do pol metra, od tega lahko več kot polovica (20–30 cm) odpade na dolg rep. Bleščeče črno perje po preostanku telesa ni povsem črno. Barvni lesk je posledica mikroskopske strukture površine peres, ki povzroča interferenco odbite svetlobe.

Foto: Matej VRANIČ

Kormoran oz. veliki kormoran

(Phalacrocorax carbo)

Kormorán je ptič iz družine kormoranov. Zraste lahko do 90 cm in tehta do 2 kg. Tako kot drugi kormorani ima med perjem manj zraka kot drugi ptiči, zato lahko zasleduje ribe tudi pod vodo. Pogosto jih je možno opazovati, kako si po lovu sušijo perje.

Foto: Matej VRANIČ

Sivi galeb

(Larus canus)

Sivi galeb je srednje velik galeb z belo okroglo glavo, rumenim kljunom in črnimi očmi. Ti galebi gnezdijo na sipinah priobalnih travnikov, na barjih in na skalnatih čereh ter majhnih otokih v bližini obale. Sivi galeb je v Sloveniji reden zimski gost in občasen preletnik.

Foto: Matej VRANIČ

Martinček oz. evropska siva kuščarica

(Acerta agilis)

Martinček je vrsta kuščarice. Prehranjuje se z žuželkami in pajki. Zraste do 28 cm. Značilnost te vrste je topo zaokroženi gobček, na katerem se gobčna ploščica ne dotika mednosnične ploščice. Je ogrožena in zaščitena vrsta v Sloveniji.